

VCP Symposium Kunstmatige intelligentie 24 november 2016**Toespraak Nic van Holstein, voorzitter VCP**

Het gesproken woord geldt.

Dames en heren,

Ik weet niet hoe het u vergaat, maar de inleidingen en presentaties stemmen tot nadenken over de impact van technologische ontwikkelingen op professionals, op de arbeidsmarkt en op de maatschappij.

Zeker wanneer het niet alleen gaat over robotisering en digitalisering, maar ook over kunstmatige intelligentie. Is het een kans of een bedreiging?

Ik heb me de afgelopen weken weleens afgevraagd wat de impact van kunstmatige intelligentie zal zijn op het organiseren van symposia. Gisteren was ik ziek en ik stelde mij voor hoe een robot vandaag uw gastheer zou zijn. Ik kan u echter melden dat de organisatie nog voor de volle honderd procent mensenwerk is geweest. Hoewel er natuurlijk dankbaar gebruik is gemaakt van technologische hulpmiddelen.

Maar hoe is dat over een paar jaar? Bedenkt een computer het programma? Krijgt u dan een uitnodiging die volledig geautomatiseerd is aangemaakt en verzonden?

Of de verkiezing van de professional van het jaar, later deze bijeenkomst. Misschien bepaalt een robot wel wie dat wordt. Hebben we helemaal geen jury meer nodig.

Het klinkt utopisch, misschien zelfs wel grappig. Maar dit soort beelden zouden zomaar werkelijkheid kunnen worden. Want kunstmatige intelligentie stelt ons tot een hoop in staat. De impact is enorm. Het gaat allang niet meer alleen om platte automatisering.

Kunstmatige intelligentie is de volgende stap in de technologische ontwikkeling. Zelfdenkende systemen. Intelligent, dus meer dan routine. Denkt u daar eens over na, wat dat betekent. Het gaat niet alleen over het overnemen van fysiek, routinematig werk, of om laaggekwalificeerde banen. Naast werk voor middelbaar opgeleiden komt ook het werk van hoger opgeleiden en professionals onder druk te staan.

Kunstmatige intelligentie kan grote impact hebben. Misschien hebben we over een paar jaar helemaal geen belastinginspecteur of rechters meer nodig. Want iemand beoordelen of veroordelen, dat kan de computer dan ook. Misschien hebben we ook geen onderzoekers meer nodig. Zoekt de computer zelf naar nieuwe innovaties. En misschien hebben we ook geen medisch specialisten meer nodig. Een computer stelt de diagnose en opereert zelf, desnoods op afstand. Een robot voor de klas om onderwijs te geven. Als dat allemaal kan, heeft dat grote impact op functies die we tot nu toe als vanzelfsprekend 'veilig' achtten.

Natuurlijk heeft technologie voordelen. Het helpt ons verder. We hoorden net al in de bijdragen van de sprekers van KPN, Philips en Tata Steel wat technologische ontwikkeling ons brengt en wat het ons kan brengen. Het draagt bij aan innovatie en economische groei. Nederland heeft slimme regio's; wij kunnen goed samenwerken en daar liggen kansen.

Het kan ook bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. We kunnen gezonder en veiliger ons werk doen. En wellicht kunnen we zo ook menselijke fouten uitsluiten. Dus geen kritiek meer op de partijdigheid van een rechter. Geen kritiek op een specialist vanwege een medische fout.

Maar willen we dit ook? Of laat ik het zo formuleren. Hoe ver gaan we als maatschappij in het accepteren van zulke ontwikkelingen? Willen we afstand doen van ons eigen beoordelingsvermogen en dit aan een computer overlaten? Dit is een moreel vraagstuk en daar moeten we als samenleving over nadenken. Over de impact op de maatschappij. Zo'n rechterlijke uitspraak, misschien moet je helemaal niet willen dat dat op de automatische piloot gaat.

Nieuwe technologieën zorgen er ook voor dat werk anders wordt georganiseerd. Kunstmatige intelligentie, robotisering heeft ook impact op de arbeidsmarkt. Het kan leiden tot toenemende flexibilisering en onzekerheid. De productiviteit neemt toe, maar minder mensen zijn nodig om hetzelfde product te maken. Banen gaan verloren. Mogelijk komen er nieuwe banen bij. Ondernemingen komen naast globalisering en doorschieten van marktwerking ook door technologische ontwikkelingen onder druk te staan. En daarmee komen ook werkgelegenheid en arbeidsvoorwaarden onder druk. Professionals willen hun werk kunnen doen met zekerheid over werk en inkomen.

En tot slot heeft kunstmatige intelligentie ook impact op professionals. Hun werk en hun scholing. Werknemers kunnen meer ruimte krijgen voor hun professionaliteit en autonomie. Wij kunnen daar als vakorganisaties een bijdrage aan leveren om te voorkomen dat de ontwikkeling de verkeerde kant opgaat. Vorig jaar hebben we daar tijdens het symposium over gesproken: ruimte voor vakmanschap en professionaliteit.

Professionals moeten zich blijvend ontwikkelen om in de pas te blijven lopen met nieuwe technologische ontwikkelingen. Er moet dus niet alleen in techniek geïnvesteerd worden, maar ook in ontwikkeling van mensen. De VCP hecht daaraan. Vandaar ook een samenhangende Human Capital Agenda en duurzame inzetbaarheidsregeling waar de VCP al eerder voor pleitte. Het is belangrijk dat werknemers mee kunnen komen met de technologische ontwikkelingen. Als maatschappij hebben we bovendien een gekwalificeerde beroepsbevolking nodig. Scholing is belangrijker dan ooit, juist met het oog op dit soort ontwikkelingen. Het afschaffen van de scholingsaftrek zoals het kabinet wil, is een verkeerd signaal.

Hier in dit huis is robotisering en digitalisering onderwerp van gesprek. De SER heeft een verkenning gedaan op dit onderwerp en daaruit komt een genuanceerd beeld naar voren. De kern van het verhaal is eigenlijk dit: met technologie valt niet te spotten, we komen er niet onderuit, we moeten er wat mee. Zo moeten we ons innovatief vermogen bevorderen, stelt de SER, de organisatie van werk moet toekomstgericht worden, we moeten kansen voor werkgelegenheid benutten en mensen toerusten via leren en ontwikkelen. Digitalisering moet bijdragen aan meer werk voor iedereen.

Ook andere gremia zitten bepaald niet stil. Zo heeft het Europees Economisch en Sociaal Comité een rapport uitgebracht over robotisering. En dit voorjaar was de werknemersgeleding van het EESC hier bijeen. Ik mocht daar spreken en heb toen onderstreept, net als nu, hoe belangrijk het is dat we kunstmatige intelligentie serieus nemen. Dat is opgepakt. Onze adviseur internationale aangelegenheden Catelijne Muller (we gaan haar zo nog zien hier) is door de EESC aangesteld als rapporteur op dit onderwerp.

En dan zijn we er als VCP en haar aangesloten organisaties natuurlijk ook zelf nog. Als vakorganisaties moeten wij waken over de posities van de professional en dat is harder nodig dan ooit. Want zoals ik al aangaf, het gaat hier ook over hun toekomst. Kunstmatige intelligentie heeft impact, en niet alleen op laag gekwalificeerd werk. We spreken ook wel over de vierde industriële revolutie. En we weten allemaal nog wat er gebeurde tijdens de eerste. Machines namen het werk van mensen over, werknemers kwamen langs de kant te staan. Er was tijd nodig voordat er door inzet van de vakbeweging een sociale infrastructuur ontwikkelde. Ik wil niet terug naar voor 1907.

En daarmee kom ik tot mijn conclusie. Kunstmatige intelligentie, er is geen ontkomen aan en we moeten er ook niet aan willen ontkomen. Want het biedt kansen en die moeten we benutten. Omdat het ons als maatschappij verder brengt. Tegelijkertijd moeten we de bedreigingen het hoofd bieden. We moeten niet afwachten, maar aan de slag!

Tussen de sociale partners is een intensieve dialoog nodig ook over de impact van nieuwe technieken. Anders zijn we als werknemers in no-time weer terug bij af. Niet voor niets hebben we vorige week een brandbrief van de werknemersorganisaties in de SER overhandigd aan de werkgevers, over wat wij noemen de 'Race naar beneden'.

Ik zie een drietal impactgebieden waarop wij aan de slag moeten:

Impact op de professionals

1. Wij moeten ons als vakorganisaties mengen in de discussie over de autonomie van professionals.
2. Professionals moeten zich blijvend kunnen ontwikkelen. Daar horen ook goede arbeidsvoorwaarden bij.

Impact op de arbeidsmarkt

1. Wij moeten in sectoren, bij bedrijven en instellingen het gesprek aan over flexibilisering en ontwikkelingen die zich voordoen. De gevolgen van globalisering, doorschieten van marktwerking en technologische ontwikkeling.
2. Er moet gekomen worden tot een samenhangende human capital agenda. Investeer in een gekwalificeerde beroepsbevolking.

Impact op de samenleving.

1. We moeten ons als vakorganisaties mengen in de morele discussie over kunstmatige intelligentie.
2. We moeten nadenken over de gevolgen voor de verdeling van werk en inkomen wanneer kunstmatige intelligentie zich doorzet.

Samen moeten we eruit komen als sociale partners. Investeren in kapitaal is vanzelfsprekend, maar we mogen de menselijke maat nooit uit het oog verliezen. Kapitaal en mens vullen elkaar aan en zorgen zo voor meer welvaart en productiviteit. De techniek kan nooit helemaal de plaats van de mens innemen.

Ik dank u wel.